Natur och kultur i fyra landskap

2017

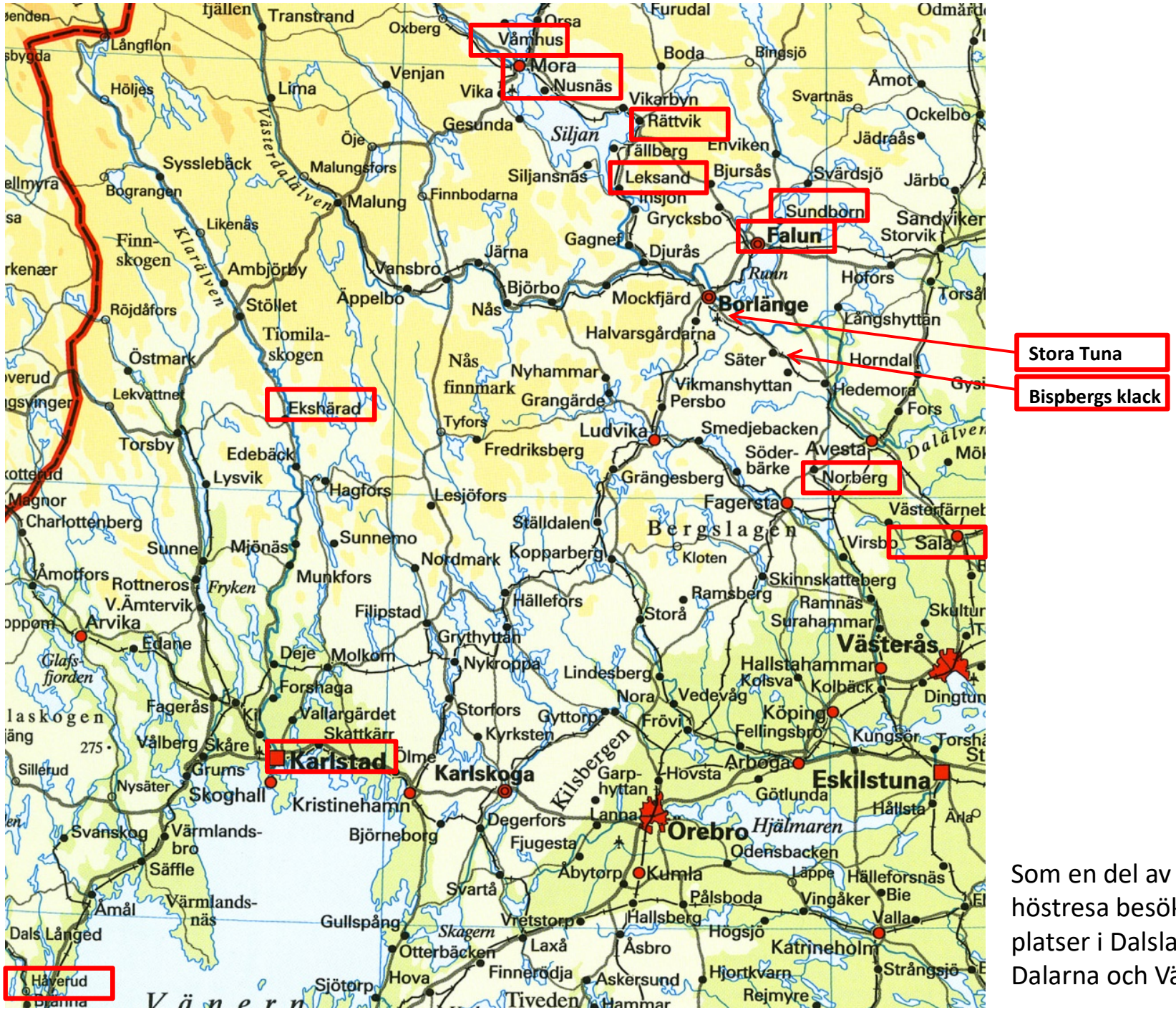
Stora Tuna
Bispbergs klack
Ekshärad
Karlstad
Häverud
Falun
Sundborn
Leksand
Rättvik
Mora
Våmhus
Nusnäs
Borlänge
Avesta
Norberg
Sala
Fagersta
Ludvika
Säter
Hedemora
Horndal
Gagnef
Djurås
Mockfjärd
Grycksbo
Bjursås
Svärdsjö
Järbo
Sandviken
Storvik
Hofors
Långshyttan
Halvarsgårdarna
Vikmanshyttan
Persbo
Smedjebacken
Grängesberg
Bergslagen
Kopparberg
Nordmark
Ställdalen
Hällefors
Storå
Ramsberg
Skinnskatteberg
Ramnäs
Surahammar
Virsbo
Kloten
Fredriksberg
Nyhammar
Grangärde
Nås
Björbo
Äppelbo
Vansbro
Malung
Malungsfors
Siljansnäs
Siljan
Tällberg
Enviken
Vikarbyn
Boda
Bingsjö
Åmot
Svartnäs
Ockelbo
Jädraås
Furudal
Orsa
Oxberg
Transtrand
Tjällen
Venjan
Vika
Lima
Gesunda
Öje
Finnbodarna
Insjön
Gagnef
Järna
Mockfjärd
Runn
Hofors
Torsåk
Gysinge
Fors
Dalälven
Mö
Norberg
Sala
Skultuna
Dingtuna
Torshälla
Kungsör
Fellingsbro
Köping
Kolbäck
Kolsva
Hallstahammar
Vedevåg
Nora
Frövi
Arboga
Hovsta
Garphyttan
Lanna
Kilsbergen
Lindesberg
Nykroppa
Grythyttan
Storfors
Gyttorp
Kyrksten
Karlskoga
Degerfors
Fjugesta
Åbytorp
Kumla
Läppe
Hälleforsnäs
Bie
Valla
Vingåker
Pålsboda
Hallsberg
Högsjö
Katrineholm
Strångsjö
Hjortkvarn
Rejmyre
Askersund
Hova
Sjötorp
Otterbäcken
Finnerödja
Laxå
Åsbro
Vretstorp
Gullspång
Skagern
Hjälmaren
Odensbacken
Eskilstuna
Götlunda
Hallsta
Arla
Örebro
Tiveden
Hammar
Vänern
Skoghall
Kristinehamn
Björneborg
Grums
Nysäter
Skåre
Vålberg
Skattkärr
Vallargärdet
Forshaga
Molkom
Deje
Edane
Filipstad
Munkfors
Fryken
Rottneros
Åmotfors
Sunnemo
Mjönäs
Sunne
Lesjöfors
Hagfors
Lysvik
Edebäck
Torsby
Tyfors
Grangärde
Nås
finnmark
Tiomilaskogen
Ambjörby
Stöllet
Röjdåfors
Likenås
Finnskogen
Klarälven
Västerdalälven
Malung
Lekvattnet
Östmark
Charlottenberg
Magnor
Åmotfors
V.Ämtervik
Arvika
Glafsfjorden
Fagerås
Vallargärdet
Sillerud
Svanskog
Värmlandsbro
Säffle
Åmål
Värmlandsnäs
Dals Långed
Gullspång
Otterbäcken
Hova
Sjötorp
Finnerödja
Askersund
Hjortkvarn
Rejmyre
Strångsjö
Katrineholm
Hällefors
Lindesberg
Nora
Vedevåg
Köping
Fellingsbro
Kungsör
Arboga
Hovsta
Garphyttan
Lanna
Kilsbergen
Degerfors
Fjugesta
Åbytorp
Kumla
Läppe
Hälleforsnäs
Bie
Valla
Vingåker
Pålsboda
Hallsberg
Högsjö
Katrineholm
Strångsjö
Hjortkvarn
Rejmyre
Askersund
Hova
Sjötorp
Otterbäcken
Finnerödja
Laxå
Åsbro
Vretstorp
Gullspång
Skagern
Hjälmaren
Odensbacken
Eskilstuna
Götlunda
Hallsta
Arla
Örebro
Tiveden
Hammar
Vänern
Skoghall
Kristinehamn
Björneborg
Grums
Nysäter
Skåre
Vålberg
Skattkärr
Vallargärdet
Forshaga
Molkom
Deje
Edane
Filipstad
Munkfors
Fryken
Rottneros
Åmotfors
Sunnemo
Mjönäs
Sunne
Lesjöfors
Hagfors
Lysvik
Edebäck
Torsby
Tyfors
Grangärde
Nås
Tiomilaskogen
Ambjörby
Stöllet
Röjdåfors
Likenås
Finnskogen
Klarälven
Västerdalälven
Malung
Malungsfors
Siljansnäs
Siljan
Tällberg
Enviken
Vikarbyn
Boda
Bingsjö
Åmot
Svartnäs
Ockelbo
Jädraås
Furudal
Orsa
Oxberg
Transtrand
Tjällen
Venjan
Vika
Lima
Gesunda
Öje
Finnbodarna
Insjön
Gagnef
Järna
Mockfjärd
Runn
Hofors
Torsåk
Gysinge
Fors
Dalälven
Mö
Norberg
Sala
Skultuna
Dingtuna
Torshälla
Kungsör
Fellingsbro
Köping
Kolbäck
Kolsva
Hallstahammar
Vedevåg
Nora
Frövi
Arboga
Hovsta
Garphyttan
Lanna
Kilsbergen
Lindesberg
Nykroppa
Grythyttan
Storfors
Gyttorp
Kyrksten
Karlskoga

Som en del av Dalslands kanal finns i Håverud den 1868 invigda akvedukten, ”en bro med körbana av vatten”, vilken utgörs av en 32,5 meters plåtränna. Förutom akvedukten finns här även järnvägsbro och landsvägsbro.

I Karlstad har konstnären Lars Lerin sin permanenta konsthall i den tidigare restaurangen Sandgrund.

FYRARS SKEN TILL SAKNAT HEM, NÄR LIVETS

Ekshärads kyrka vid Klarälven uppfördes på 1860-talet. På kyrkogården finns smidda järnkors, varav de tidigaste är från 1700-talets mitt.

Bland inventarierna finns en dopfunt från 1200-talet och ett senmedeltida altarskåp, det s.k. Madonnaskåpet.

Klockstapeln i Mora är en känd symbol för Vasaloppet. Den byggdes efter en brand som 1671 förstörde kyrktornet och klockorna.

Vasaloppet omfattar 90 kilometer och går mellan Berga by i Sälen till Mora. Det åktes första gången 1922 med 119 startande.

Bronsstatyn *Vasalopps-åkaren* är från 1974 och gjord av Per Nilsson-Öst.

Kanske den vanligaste bilden från Mora. Åtminstone om snön ligger vit på marken och det är första söndagen i mars.

På Zorngården i Mora bodde konstnären Anders Zorn och hans hustru Emma från 1896 och framåt. Byggnaden har haft sitt nuvarande utseende sedan 1910.

Konstnären Anders Zorn föddes i Mora 1860 och dog där 1920. I slutet av 1880-talet började Zorn arbeta i den genre som alltmer skulle komma att bli hans kännetecken – naket i det fria.

Ett exempel på detta i Zornmuséet i Mora är *Sommarafton* (1894), men här finns även andra motiv som *Dans i Gopsmorstugan* (1914).

Detta *Självporträtt i vargskinnspäls* är från 1915.

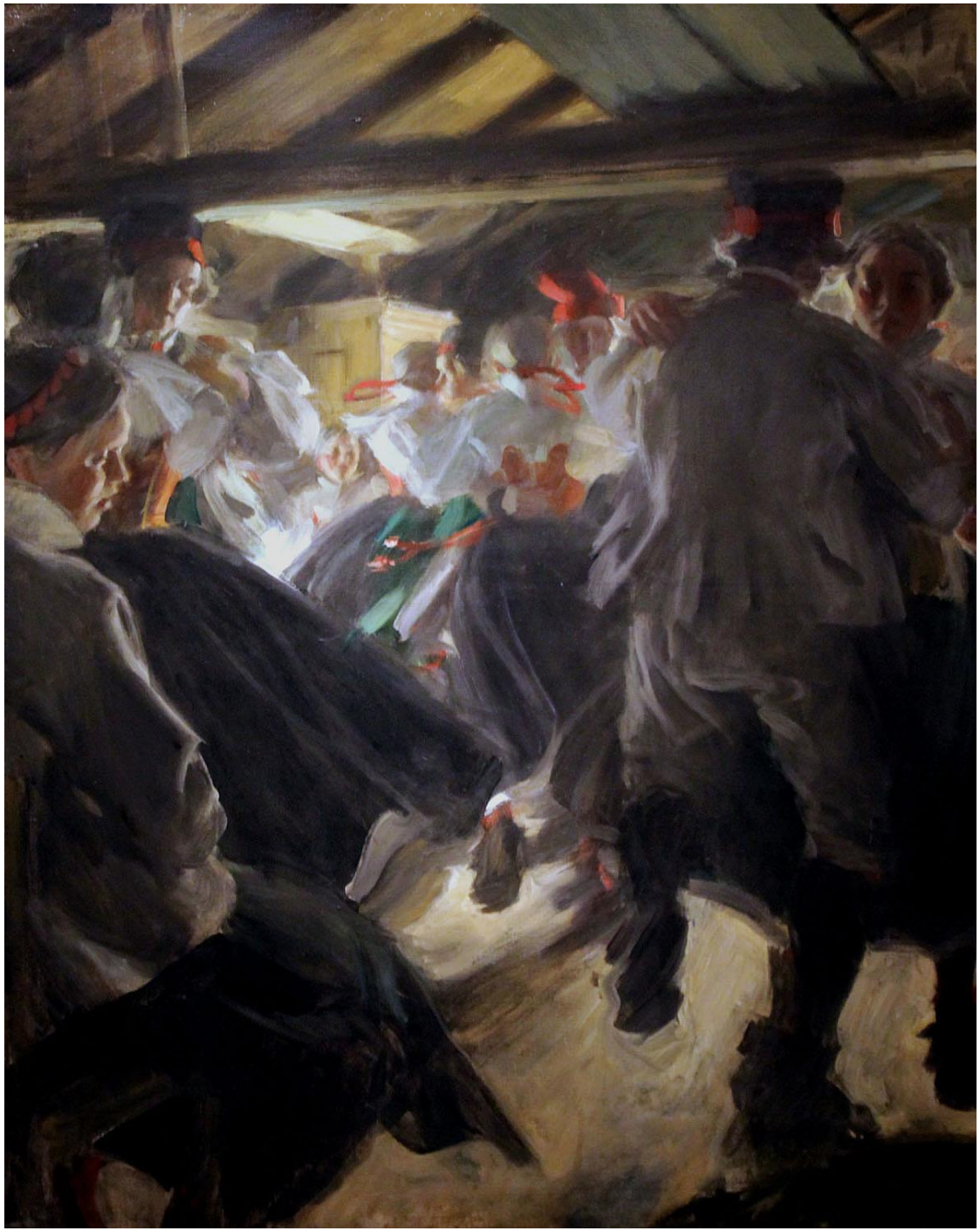

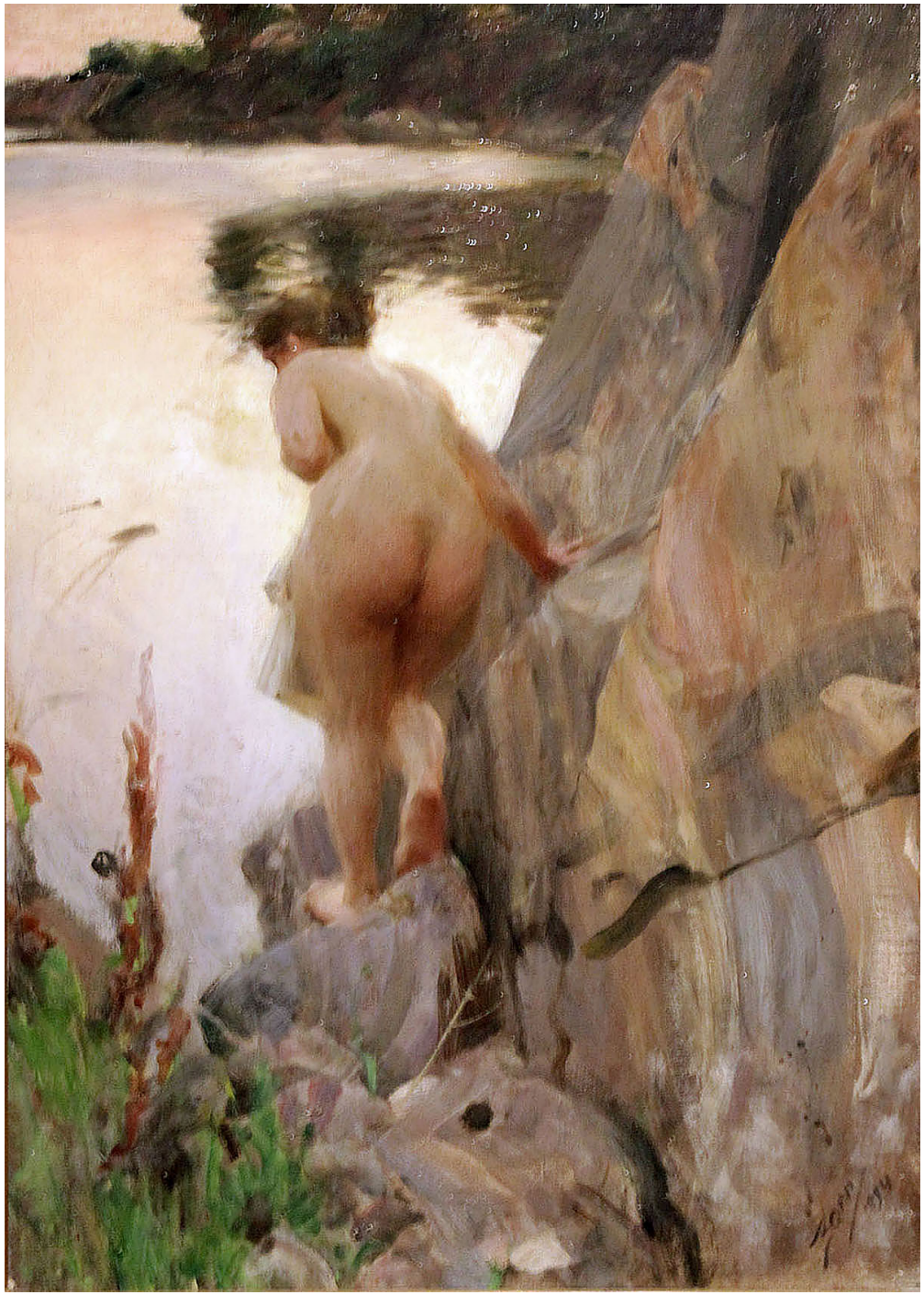

Även den år 1903 invigda statyn över Gustav Vasa är ett verk av Anders Zorn.

Sollerön är Siljans största ö och ligger någon mil söder om Mora. Här finns hembygdsgård och gravfält från vikingatiden att beskåda.

Kring Mora finns åtskilliga vandringsleder av olika längd och svårighetsgrad, däribland Moranisserundan och BanAnna. Den senare är 12,5 km lång och har liksom den förra tuffa uppförsbackar.

Här vid fäbodarna och kontrollstationen i Hökberg intar vasaloppsåkarna blåbärssoppa.
Vi som vandrar BanAnna nöjer oss med te och knäckebröd.

Från vandringsleden ser vi bland annat Spjutmosjön och Gopshusberget.

Det är fina höstfärger och mycket svamp i markerna, inte minst när vi går längs Österdalälven.

Paus.

Vid Orsasjöns nordvästra hörn ligger Våmhus, där hembygdsgården har höstmarknad.

Skogs- och flottarkoja i Våmhus Gammelgård.

Här lagas det kolbullar, en variant på fläskpannkaka.

Smycken och andra prydnader tillverkade av människohår var populära på 1800-talet. Hårkullornas förening i Våmhus håller traditionen vid liv.

Gammalt hantverk av annat slag utförs en mil sydost om Mora.

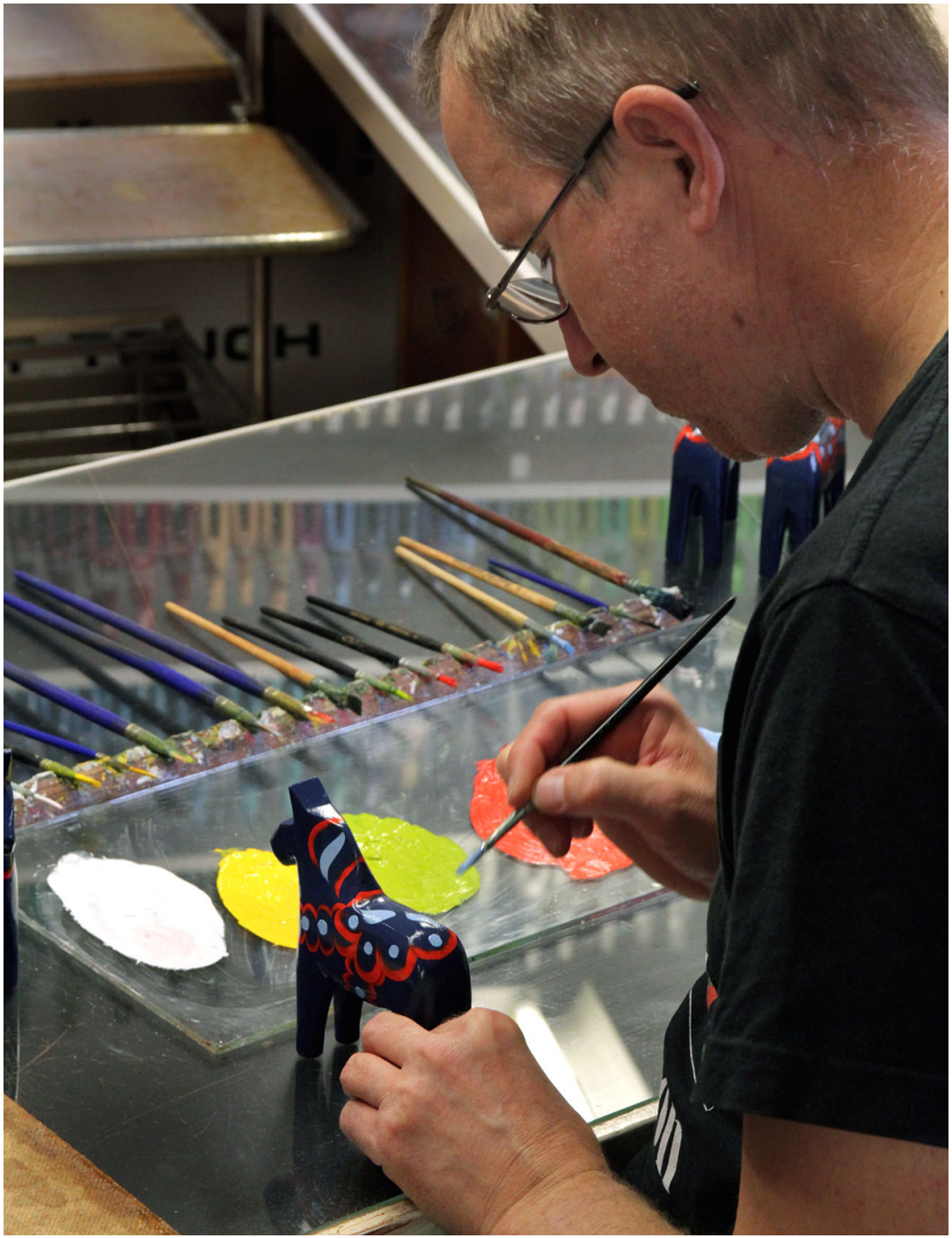

Hos Nils Olsson i Nusnäs har tillverkats dalahästar sedan 1928.

I Rättviks kyrka invid Siljan förbereds söndagens högmässa.

Vid kyrkan ligger åtskilliga stall som använts till kyrkobesökares hästar. Det äldsta stallet är från 1700, men kyrkstall har funnits på platsen även längre tillbaka i tiden. Stallen verkar väldigt små, men ”hästarna var genom svältfödning generation efter generation små och förkrympta”.

Leksands kyrka har plats för 2 300 besökande.
Lökkupolen kom till i början av 1700-talet.

Konstnären Carl Olof Larsson (1853–1919) och hans konstnärskollega och fru Karin (1859–1928) bodde från 1901 på Lilla Hyttnäs i Sundborns socken. Carl Larsson-gården är fortfarande i släktens ägo och öppen för visningar.

Sundborns kyrka målades 1905 om av Carl Larsson. Fem år senare tillkom bilden av Johannes Döparen, en 80-årsgåva från Carl Larsson till dåvarande kyrkoherden.

Carl och Karin Larssons grav på Sundborns kyrkogård.

Under mer än tusen år har det brutits koppar i Falun, och under 1600-talet var Falu gruva landets andra i storleksordning. Brytningen upphörde 1992 och gruvan är sedan 2001 ett värdsarv.

Vid Stora Tuna kyrka finns denna minnessten över psalmförfattaren Johan Olof Wallin, och här har även flera medlemmar av släkten Björling begravts .

JUSSI BJÖRLING
* 2·2·1911 + 9·9·1960

Elsa Anderssons konditori i Norberg startades våren 1916. I augusti 2015 utsattes det för mordbrand, och byggnaderna brann ner till grunden. Tack vare försäkringsersättningen och insamling genom en stödförening kunde konditoriet öppna igen i september 2016.

Elsa Andersons
Konditori

Vid silvergruvan i Sala pågick driften fram till 1908. Under de mer än 400 år som gruvan kontinuerligt bearbetades beräknas den ha gett över 400 000 kilo silver, varav 100 000 under storhetstiden på 1500-talet.

Vattenkraft var fram till 1890-talet den viktigaste energikällan vid gruvan.
Nuvarande Turbintornet byggdes i slutet av 1870-talet.

Härmed var vi framme vid målet för detta bildreportage.
Bilden på första sidan är från Bispbergs klack vid Säter.
Samtliga färgfoton © Ingemo & Charley Nilsson 2017.